

Tavo amžiaus vyrai – nelyginant vilkai,
jų akyse – tik laikas.

JOAN MARGARIT

...nes, išskyrus praeitį,
nieko daugiau neturime.

EVELYN WAUGH

Adagio $\text{♩} = 54$

Solo-VI *mp* *ma deciso* *sul G* *doloroso*

[Es ist ge - nug! Herr, wenn es Dir ge -

sul G *mp dolce* *poco ral ..* *Poco piu mosso, ma religioso*

fallt, se span - ne mich doch aus! _____]

ALBAN BERG

1-OJI DALIS
AORISTO* PASLAPTIS

* Aoristas (gr. *aoristos* – neapibrėžtas), indoeuropiečių prokalbėje vartota, neišlikusi veiksmažodžio forma, reiškianti praeityje vykusį trumpą, baigtą veiksmą, patirtą būseną. (Čia ir kitur – *vert. past.*)

PIRMA DALIS

Andante (Preljudas)

Po daugelio metų, kai viskas dingo praityje, sėdėdamas priešais Žuliją, dailaus gymio juodaakę moterį, nejučia pagalvojau, kada, kurią akimirką pašlijo mano gyvenimas. Ta mintis užklupo visai netikėtai, ir aš nuvijau ją nukreipdamas dėmesį į Žuliją: pabandžiau spėti, apie ką ji galvoja. Dirstelėjau į ją vogčiomis: įsigilinusį į valgiaraštį, vis dar dvejojo, ką pasirinkti – filė ar antrekotą. Apsišvalgęs pasibaisėjau kaip reta neskoninga restorano apystata. Kada viskas pakriko? Gal prieš daugel metų, aną lietingą rudens penktadienį, kai atrodė, kad, pamažu pritapęs prie civilinio gyvenimo, jau būsiu radęs savo vietą: po pietų kažkas paskambino į duris, ir tėvas kaip niekad pats nuėjo atidaryti. Lyg būtų laukęs to skambučio. Vėliau šeimoje aptarėme visa tai, kas atsitiko: tėvas stovėjo ant laiptų ir kalbėjosi su nežinia kuo. Rodos, pasakė lyg mums, lyg tam kažkam, kad netrukus grįš, ir daugiau jo nebe matėme. Lijo, o jis išėjo įsispyręs į šlepetes, vienmarškinis. Vėliau ne kartą priekaištavau sau, kad tuomet nesuvokiau, koks svarbus buvo tas skambutis; kodėl mes neįsidėmėme tokių itin retų ir lemtingų akimirkų, o paskui visą savo beviltišką gyvenimą bergždžiai stengiamės jas susigrąžinti. Tuo metu gyvenau tėvų namuose, buvau ne per seniausiai išsiskyres su Žema.

Mano gyvenime gausu lemtingų akimirkų, kurios sprūsta iš atminties kaip slidžios žuvytės pro pirštus, kai žiovauju prie televizoriaus ar sprendžiu kryžiažodžius. Kiek kartų puoliau į neviltį negalėdamas pamiršti prie viešbučio „Ritz“ šypsančios Terezos.

Nesugebu išrauti iš atminties tos akimirkos, kuri ligi šiol išspaudžia man ašarą, imu drebėti it karštligės krečiamas. Tereza šypsosi man prie ryškiai apšviesto viešbučio fasado, o aš uždusęs stoviu tamsoje už kelių žingsnių. Ji nususka ir nueina šypsodama, nes aš tyliau lyg liežuvį prarijęs. Ne, neverta to prisiminti. Dabar turiu sutelkti dėmesį į valgiaraštį ir griežtą Žulijos sprendimą: užsisakom ko nors mėsiško, ir kuo greičiau, baisiai noriu valgyti. O juk Tereza šypsojosi prie viešbučio „Ritz“, Pikadilio aikštėje. Galų gale ryžausi pažvelgti į valgiaraštį, surašytą salsvu stiliumi, lyg jį būtų kurpęs ne virtuvės šefas, o grafomanas literatas, užsimojęs ne tiek surašyti patiekalus, kiek juos išliaupsinti. Mane viliojo ir Žulija, ir juodos jos akys, ir aksominis balsas, traukė nelyginant bedugnis šuliny, bet meilei trūko jėgų – jaučiausi labai pavargęs.

Tiesą pasakius, viskas prasidėjo prieš kelias valandas, kai Žulija pasiūlė man kur nors pavakarieniauti, girdi, išskyrus mane, niekas negalėtų jai padėti. Arba ne: visa ta košė užvirė rytą kapinėse, per laidotuves. Tuomet ir susimąščiau apie savo gyvenimą. Stovėjau truputį nuošaliau nuo netikėtos mirties priblokštų giminių, slėpdamasis už tamsių akinių stiklų. Vis dėlto Rovira mane pažino ir prikibo taip, kad nebeatstojo. Ir, išliedamas širdį, surūkė pusę pakelio „Camel“. Ten, kapinėse, dar prieš susitikdamas su Rovira, suvokiau, tarytum akys atsivėrė, kad man niekada neužteks drąsos paneigti oficialią Boloso mirties versiją kaip neiškų skaudų nelaimingą atsitikimą. Išskyrus mane, niekas daugiau nežinojo apie trečiadienį popiet telefono atsakiklyje paliktą mįslingą žinutę: „Simonai, čia Franklinas: kažkas mus seka.“ Paskui, ketvirtadienį, sužinojau daugiau naujienų, o penktadienį, grįžtant iš kapinių, paskambino Žulija ir pasiūlė pavakarieniauti restorane.

Švelnus vėjelis kapinėse priminė man kitą vietovę – karščiu ir baime dvelkiančius Kurnat as Saudo kalnus. Nepaisydamas savo tariamai didvyriškos praeities, aš nedvejodamas ryžausi pasislėpti už tamsių akinių stiklų ir, apsimetęs neišmanėliu, kartoti: taip, taip, koks kvailas ir skaudus nelaimingas atsitikimas. Ir dingau iš ten nelaukdamas, kol mane galutinai priveiks skvarbus Marijos žvilgsnis. Ir tuomet paskambino Žulija.

– Gerai, o kokia sąlyga?

– Kad man leisi pasirinkti restoraną.

Pagalvojau: didelio čia daikto, juk ir aš vienišas, nusiminęs, sutrikęs, baimės gniaužiama širdimi, kankinamas minčių apie Bolosą. Koks aš vis dėlto bailys: bijojau net pažvelgti Marijai į akis kapinėse.

– Puiku, sutinku. Kur ketini mane vestis?

– Staigmena... Labai jaukus restoranas, neseniai atidarė. Turime apie daug ką pasikalbėti, Mikeli.

– Apie ką?

– Apie viską. Apie Bolosą. Noriu parašyti straipsnį apie jį.

– Straipsnį?

– Argi Duranas tau nesakė? Jo atminimui pagerbti.

– Duokite ramybę Bolosui.

– Kas tau? Nepatinka mūsų sumanymas?

– Puikus sumanymas. – Ir pristigęs vaizduotės pridūriau: – Garbės žodis.

Niekada nemokėjau meluoti, ir Žulija iškart tai pajuto.

– Nepatinka.

– Patinka, kur nepatiks. Na, o ką tu žinai apie jį, apie Bolosą?

Dabar nutilo Žulija, ir man pasirodė keista: jai taip pat nelabai sekėsi meluoti.

– Ne kažin ką, tik tiek, kiek radau bibliotekoje pasklaidžiusi senus laikraščius. O kas? – Mudviem abiem prailgusi nesmagi tylos valandėlė. – Man trūksta duomenų apie jo jaunystę, o tu... – Ji krenkstelėjo. – Na? – Ir kad spėčiau sugalvoti atsakymą, pridūrė: – Restoranas labai jaukus, skanūs mėsiški patiekalai, be to, tau reikia prasiblaškyti.

Jos argumentai buvo nepaneigiami, ir aš atsakiau: puiku, eime. Juk tai geriausia išeitis, užuot tįsojus tamsoje ant sofos, mėščius apie Terezą, Bolosą, save, vėl apie Terezą ir apie tai, kaip mane išgąsdino telefono skambutis ir duslus balsas, grasinęs žiauriai mane nubausti, lyg nežinodamas, kad pati baisiausia bausmė – visą gyvenimą saugoti atmintyje šlapią rankšluostį ir dvidešimt penkių vatų lemputę. Ir Terezą.

Žulija atvažiavo pas mane aštuntą vakaro ir, užuot sėdusi į automobilį, su suokalbininkės šypsena lūpose ištiesė ranką – paprašė raktelių. Nenorėjo atskleisti staigmenos paslapties. Niekada nesu-

gebu atsispirti moters šypsenei, patikėjau jai raktelius ir gyvybę vis dar šypsodamas, nors ir nelabai patikliai: man visada nejauku, kai vairuoja kitas žmogus, o aš sėdžiu šalia. Be kita ko, man ne paslaptis, kad Žulija, jausminga ir nenuspėjama vairuotoja, visą kelią šneka, skėtriojasi, pamiršdama vairą, staigiai perjungia pavaras, be perstojo dūsauja ir tik retkarčiais nenoromis prisiverčia užmesti akį į kelią. Žodžiu, pasiruošiau kęsti kančias, ir kęsti gana ilgai, nes, pasirodo, tas jaukus restoranas anaip tol ne Barselonoje. Važiuojant iš miesto Meridiano prospektu, mašinų buvo ne per daugiausia, bet man kūnas ėjo pagaugais bežiūrint, kaip Žulija visai be reikalo, lyg poetinio įkvėpimo pagauta, tolydžio peršoka iš vienos eismo juostos į kitą. Nieko baisaus, svarbu, kad išblaško liūdnas mintis.

- Ar nepasakysi, kur važiuojame?
- Ne. Bet perspėju: sąskaitą apmokėsi tu.
- Jeigu tai dalykiniai pietūs, apmokės Duranas.
- Jis nesutiks.
- Pažiūrėsim.

Ji uždėjo ranką man ant kelio ir nenukėlė. Aš... su Žulija?

Mes jau lėkėme Feišeso greitkelio su srautu automobilių, sprunkančių iš Barselonos. Ko gero, labai kvailai atrodžiau apsalęs nuo švelnaus Žulijos prisilietimo ir drauge įsmeigęs akis į punktyrais nubrėžtą liniją, ant kurios ji vis užvažiuodavo, galbūt tikėdama, kad ten bus saugiau.

- Vietos sau nerandu.
- Ir aš.
- Vieno lizdo paukščiai.
- Vakarienė Žuzepui Marijai pagerbti.
- Kas per Žuzepas Marija?
- Bolosas. – Ir visiškai kitokiu tonu žaismingai pridūrė: – Galvoje netelpa, iš kur čia tokių vairuotojų priviso? Ar pastebėjai?
- Bolosas buvo mano geriausias draugas. – Ir priminiau: – Ar negalėtum grįžti į savo juostą?
- Ak, Mikeli... Nepradėk iš naujo, gerai?

Mudu nutilome, ir aš nukreipiau akis į Ripolio upės pakrantę, vienintelį vaizdą, matomą pro automobilio langą, kad tik nereikėtų žiūrėti, kaip vairuoja Žulija važiuodama greitkelio.

– Ar žinai, kad jau nebe toli mano gimtasis miestas? – paklausiau panūdęs nutraukti tylą, užsitęsusią jau puspenkto kilometro.

– Tikrai? Tu ne barselonietis?

– Ne. Tik gyvenu Barselonoje. O Feišese esu gimęs ir užaugęs.

– Še tau!

Dar aštuoni šimtai metrų tylos.

– Čia tai bent!

Švelniai paliečiau jai skruostą, ir ji netikėtai perskriejo į kitą juostą.

– Klausyk, kas čia bloga, kad esu gimęs ne Barselonoje?

– Nieko. Ko gero, nelengva įsikurti Barselonoje.

– Kai kam, kaip matai, pavyksta.

Po dešinei palikę Sabadelį, lėkėme toliau.

– Feišesas tavo tėvo ar motinos giminė?

– Tėvo, senelių ir prosenelių. Jau keli šimtmečiai, kai tėvo giminė įėjo į Feišeso istoriją.

– Tai bent!

– Ką?

– Čia tai bent!

– Žinoma. Jei tau nepritrūks kantrybės, kada nors galėsiu tau parodyti mūsų giminės genealoginį medį. Turiu tokių, labai gražiai sudarytą. Mūsų giminė buvo labai sena ir tuo didžiavosi.

– Buvo?

– Taip, buvo.

– Kaip ir mano. Gyvą esu mačiusi tik vieną senelį, ir tai didelė laimė.

– O aš prieš keletą metų dar turėjau gyvą senelį, tiksliau – senelio brolių. Dėdę Maurisį. Labai ypatingą žmogų.

– Kodėl?

– Todėl. Matuzalio amžiaus, neprilygstamos kaip dramblio atminties, nepasėda. – Vogčiomis dirstelėjau, ar ji domisi mano pasakojimu. – Balta varna.

– Buvo išvykęs į Ameriką, paskui grįžo, ar ne?

– Ne. Tiesiog niekas jo nemėgo.

– Ir tu?

– Ne, nieko panašaus.

Žulija žvilgtelėjo į mane akies krašteliu ir, neįjungusi posūkio signalo, pasuko iš greitkelio.

– Supažindinsi su juo? – paklausė nepastebėjusi, kad stabteli priešais važiuojantis automobilis.

– Jis miręs. – Stabdžiai sužviogė kaip tik tuo metu, kai man apmirė širdis. – Nelėk kaip akis išdegusi.

– Ką?

– Matai, visa, ką žinau apie savo giminę, sužinojau iš jo sukauptų ir išsaugotų popierių. Jis žinojo viską.

– Viską?

– Taip, viską. Kiekvienoje giminėje visada yra toks žmogus, gyvoji atmintis.

– Mano giminėje tokio nėra. Beje, nežinia, ar mes apskritai esame giminės. – Kai įvažiavome į skersgatvį, ji pridūrė: – Man rodos, čia galima palikti automobilį.

– Galbūt... Ten buvo ženklas, kad įvažiuoti draudžiama, bet tau tai buvę nebuvę...

– Va, gražiausia! Kur buvo tas ženklas?

– Pravažiavome, – atsakiau kone pakuždomis, prieš atgaudamas žadą. – Nesijaudink, čia jau dvipusis eismas.

– Žinai, jau labai noriu valgyti. – Jau buvo belekianti degant raudonai šviesai, bet paskutinę akimirką susivaldė, širdies gilumoje man karštai ir džiaugsmingai plojant. – Jau beveik atvažiavome, jei tik nepasiklydau.

Nepasinaudojau proga ir nepapasakojau, kad paskutinius gyvenimo metus dėdė Maurisis praleido beprotnamyje ir kad vis dėlto mylėjau jį, kad, išskyrus mamą, su juo vieninteliu mūsų šeimoje galėdavau ilgai, neskubėdamas pasikalbėti. Nenumaniau, ar galėsiu kada nors papasakoti visa tai Žulijai.

Kai susivokiau, kas vyksta, Žulija jau bandė iš akies pastatyti automobilį restorano aikštelėje. Buvo taip susirūpinusi, net iškišusi liežuvį stengdamasi nieku gyvu nekliudyti priešais stovinčio automobilio, jog nepastebėjo, kad aš tyliu.

– Ar čia tas restoranas?

– Aha! – lengvai atsiduso ji. – Kaip tau patinka?

– Prašmatni automobilių stovėjimo aikštelė. Ar čia tas restoranas?

– Jau sakiau, kad šitas.

Prikandau liežuvį. Lipant iš automobilio, man drebėjo kojos. Vasaros diena ėjo vakarop, bet buvo dar gana šviesu. Neištverčiau nepažiūrėjęs į žemuoginį medį – buvo gerokai paaugęs ir negailastingai apkarpytas. Priėjau arčiau, bet neišgirdau žodžių, dėdės Maurisio man parašytų jo tokiam ilgame paskutiniame laiške. Ant sienos, kadaise vijoklinių rožių apraizgytos, beprasmiškai kabėjo saulės laikrodis: saulė buvo jau nusileidusi, rožės iškirstos, tik vėjelis, įkliuvęs tarp beržų šakų, švelniai šiureno lapus. Iš pirmo žvilgsnio lyg ir nieko netrūko.

– Na, ką pasakysi? – Žulija mostelėjo į pastatą, lyg didžiudamasi ką tik sužvejotu sterku.

Ką galėjau pasakyti? Mano mieloji Žulija parvežė mane tiesiai namo, į Žensanų dvarą, namus, kur gimiau, augau, verkiau ir svajojau. Į namus, iš kurių pabėgau, kai išmušė valanda. Prieš keletus metus mama netikėtai gavo pranešimą, kad privalo išsikraustyti, kad namas jai nebeprisitaiko, ir tada visiems mums truputį pasimaišė protas, nes, negana to, kad tėvas išėjo iš namų vienomis šlepetėmis palikdamas krūvą skolų, neapmokėtų sąskaitų ir nuoskaudų, netrukus turėjome atsisveikinti ir su savo prisiminimais. Ir štai tada dėdė Maurisis sumanė karstyti vijoklinėmis rožėmis. Žensanų dvaras, tūkstantis septyni šimtai devyniasdešimt devintieji, tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt penktieji. Beveik du šimtmečiai dokumentais patvirtintos giminės istorijos. Kuo aš prastesnis už Martyną Aragonietį I*? Čia ilsisi Žensanų dvaras, per mano aplaidumą paverstas nei šiokiu, nei tokiu restoranu ir dar išniekintas tokiu gėdingu pavadinimu „Raudonasis ąžuolas“, iškaboje parašytu tariamai menišku stiliumi.

– Še, pasiimk raktelius, Mikeli.

– Ką? – Vargais negalais nusikračiau savo sapnų ir nusekiau iš paskos.

* Martynas I Aragonietis, vadinamas Žmogiškuoju arba Senuoju (1356–1410) – Aragono, Valensijos, Maljorkos ir Sardinijos karalius, Barselonos grafas.

Trys laiptai, aikštelė, dar trys laiptai. Ant stiklinių durų lipdukai – *Visa*, *MasterCard* ir *American Express* – dar skaudesni dūriai. Nežinia iš kur išdygęs žmogėnas su *maître** šypsena lūpose pakvietė užėti svečiuosna į mano namus.

– Mes užsisakėme staliuką, – pasakė Žulija, lyg būtų nuolatinė viešnia.

– Ne!.. – sušukau išsigandęs.

– Taip... – labai kantriai ir pedagogiškai paprieštaravo Žulija, nuginkluodama mane savo šypsena. Ir metrdoteliumi: – Mikelio Žensanos vardu.

Ir pamerkė man: visada turėdavo galvoje tokias praktiškas smulkmenas. Ir, nepaisant aplinkybių, man dingtelėjo mintis: kodėl negalėčiau jos įsimylėti, ir gyvenčiau kaip žmogus. Tačiau įsimylėti ne taip paprasta, kai galvoje tokia maišatis: pirmiausia, žinoma, Tereza, be to, nerimas ir baimė, kurią paskutinįsyk vėl pažadino duslus balsas telefono ragelyje.

– Kas tau? Tau čia nepatinka?

Nespėjau atsakyti, nes metrdotelis energingais mostais jau rodė, jog metas pradėti žygį mūsų staliuko link. Mudu leidomės iš paskos vingiuodami tarp dar tuščių staliukų, sustatytų mano svetainėje, mano valgomajame ir, deja, mano bibliotekoje – visi kambariai buvo nepadoriai sujungti į vieną salę, ir aš pajutau karštą Žulijos kvėpavimą, kai ji pakuždėjo man į ausį: Mikeli, užsakiau stebuklingą kampelį šalia švelniai čiurlenančio fontano.

Pasijutau skaudžiai įžeistas išvydęs tą pasigailėtiną čiurkšlę bibliotekos kampe, ten, kur šalia prosenelio Mauro, poeto, senovinių knygų visą gyvenimą stovėjo dėdės Maurisio fortepijonas. Jau vos nepratrūkęs plūsti metrdotelio paskutiniaisiais žodžiais, susitvardžiau pamatęs, kaip jis be galo mandagiai atitraukia Žulijos kėdę ir linkteli jai, olimpiškai ramiai nekreipdamas į mane dėmesio. Paskui nueina... tikriausiai pastiprinimo. Nespėjau laiku stoti į mūšį.

– Ar čia tau nepatinka? Ką, Mikeli?

– Be abejo, patinka.

* Metrdotelis (*pranc.*).

– Kad tu toks apsiniaukęs... Jie gamina dieviškai skanius mėsiškus patiekalus.

– Vadinasi, teks paragauti.

Ir mudu ėmėme skaityti valgiaraštį. Ji domėjosi už mus abu, nes mano dėmesį bergint patraukė restorano simbolis – ąžuolas, šakotas, ūksmingas, beveik senovės graviūros imitacija. Ir netikėtai prisiminiau plačiašakį Žensanų giminės genealoginį ąžuolą, patiestą namuose ant senelės Amelijos skreito, arba beprotnamyje ant dėdės Maurisio kelių, ir dėdę Maurisį, dar tvirta ranka rodantį vietą, skirtą tetai Karlotai, jo tikrajai motinai, patyrusiai labai romantišką nuotykį, arba proseneliui Maurui, poetui. Arba proprosenelei Žozefinai... Prisiminiau jo pažadą sudaryti Tikrą, dar niekam Nežinomą Giminės Genealoginį Medį.

– Labai apstus valgių pasirinkimas, tiesa?

– Taip... – Permečiau akimis patiekalus. – Beveik visko, ko tik širdis geidžia.

– Mėsos patiekalai.

– Ką?

– Čia nori nenori privalai užsisakyti mėsos.

Niekaip negalėjau prisiminti, kad pas mus namuose būtų buvę draudžiama valgyti mėsą, lyg būtume buvę žydai ar laikęsi katalikų didžiojo pasninko. Kaip tik todėl nežinia kodėl mišlingai nusišypsojau. Žulija palaikė tai gurmanu apsimetančio neišmanėlio spyriojimusi ir griežtai pagrasė pirštu:

– Mėsytės.

– Gerai, valgysime mėsytės.

Sprendžiant iš valgiaraščio, tie idiotai norėjo mano namus paversti madingu restoranu tokiems klientams kaip, pavyzdžiui, Žulija ir jos nepakenčiami draugai. Ir per savo kvailumą net sugalvojo tokį netikusį pavadinimą.

O kas man beliko daryti, man, aukai? Nebent leistis į prisiminimus. Nebent graudžiai gaillestauti: ak, jei gyvenimas būtų pakrypęs kita vaga, jei būtų buvę įmanoma numanyti veiksmų ir sprendimų pasekmes, jei būtume galėję iš naujo pradėti tą žaidimą, iš lėto peržiūrėti tą gyvenimo atkarpą ir suvokti, kokiu metu suklydome ir kada viskas pašlijo... Galbūt tikroji tiesa

būtų buvusi nepakenčiama kančia. Arba pirmieji žingsniai cinizmo link.

– Geriausia toliau savo nosies nieko nematyti.

– Ką? – Žulija pažvelgė į mane kaip į pamišėlį.

– Atsiprašau... Matai...

– Aha... – Ji nuleido akis, vėl pažvelgė į mane. Žulijos akys labai gražios. – Tau bloga?

– Priešingai, jaučiuosi kuo puikiausiai, – bandžiau fantazuoti, iš paskutiniųjų stengdamasis nutaisyti nerūpestingą šypseną.

Žulija žiūrėjo į mane sunerimusi. Buvo kažką besakanti, bet apsigalvojo. Nieko daugiau man nereikėjo, nes tuo metu kaip tik rezgiau mintis apie Boloso mirtį, nelabai suvokdamas, kada turėjau elgtis kitaip, kad dabar nereikėtų savęs kaltinti dėl jo mirties, ir mažiau apie tai, apie ką mažiau kapinėse, apie beviltiškai nusiminusią Mariją, Boloso našlę, šlykštėdamasis savimi, kol netikėtai priėjo Rovira, ir mudu įsileidome į kalbas, kurioms nebuvo galo. Tačiau mane graužė sąžinė, kaltinau save bailumu, nes žinojau ir dabar žinau, kodėl ir kaip mirė Bolosas. Be abejo, žinojome tik mudu su žudiku. Ir, galimas daiktas, šį tą numano Mėlynakis. Ir aš pasislėpiau už tamsių akinių stiklą, kol netikėtai priėjo Rovira ir ėmė kalbėti apie moteris: tai vienintelė tema, priimtina jam nuo to laiko, kai prieš šimtą metų metė į dilgėles sutaną.

– Aš užsisakysiu *filet mignon*, – pagaliau apsisprendė Žulija, palikdama mane likimo valiai. Regis, buvo patenkina savo sprendimu. – Na, o tu?

Tuo metu kaip tik buvau beprieinąs prie išvados, kad per visus keturiasdešimt aštuonerius gyvenimo metus, net ne kartą žvelgęs mirčiai į akis, neišmokau tramdyti giliai išisaknijusių chroniškų sąžinės priekaištų. Jau nekalbant apie šlapią rankšluostį ir dvidešimt penkių vatų lempuotę. Visą gyvenimą pradėdavau ir baigdavau kiekvieną ciklą savo dvasiai neigiamu saldo. O juk jau nuo amžių amžinųjų nebetikėjau Dievo.

– Nori, kad dabar papasakočiau tau apie Bolosą?

– Taip, bet iš pradžių žvilgtelėk į valgiaraštį.

– Ar skubi?

– Ne, nė kiek.

– Matai, kalbėti apie Bolosą – vadinasi, kalbėti apie mane.

– Na, žinoma. Papasakok man apie tuos laikus, kai judu arti-
mai bendravote.

Nenoromis nukreipiau akis į valgiaraštį. Ar galima Žulijai visa
tai pasakoti?

– Kažkaip neturiu nuotaikos.

Dabar Žulija pažvelgė į mane lyg ketindama pabarti. Ir aš iš-
sigandau: mat, ko jau ko, o labiausiai bijau pykstančių moterų.

– Ar pasirinksi pagaliau mėsišką patiekalą, ką? – Ir dar labiau
įsižeidusi: – Ir mano nuotaika nelabai kokia, bet aš tvardausi.

– Tu nebuvai Boloso draugė.

Ji metė valgiaraštį ant stalo ir pažvelgė į mane juodomis kaip
anglis akimis.

– Ar gali pavakarieniauti su manimi? Ar gali padėti man para-
šyti straipsnį apie savo draugą?

– Žinoma. Aš...

– Žinoma. Tu!.. – Ji vėl buvo Žulija, tokia įprasta darbe, gim-
si vadovauti, bet priversta būti mano pavaldine. – Stengiausi iš
paskutiniųjų, radau stilingą kampelį, užsakiau staliuką, atidėjau
visus reikalus...

Net nenumaniau, kad viskas taip rimta. Tad sąžiningai įguliau
į valgiaraštį nelyginant vaikas, jaučiantis, kad griežtas mokytojo
žvilgsnis pritrėkš jį kaip musę. Žulija tylėjo, man regis, suirzusi
dėl mano vangumo.

– Užsisakysiu menkę.

– Betgi... – Dabar Žulijos balsas buvo kupinas ne tik apmaudo,
bet ir švento pasipiktinimo. Ji prabilo Žanos d'Ark balsu: – Juk ką
tik sakiau, kad čia labai skanūs mėsiški patiekalai!

– Gerai, tebūnie mėsa. Užsisakau mėsišką patiekalą! – Ir krei-
piausi tais pačiais žodžiais į metrdotelį, kuris, lyg išdygęs iš po
žemių su bloknotu rankoje, nepatikliai žiūrėjo į mane.

– Kokio patiekalo pageidaujate, pone?

– Nežinau... – Ir nesvarstydamas: – Štai šito, su dviem pada-
žais. Ar panelė jau užsisakė?

– Taip, pone. Jau prieš kurį laiką.

Koktus atsakymas, žodžių nerandu.

Derybos užtruko. Tačiau mums pavyko susitarti dėl visiškai pakenčiamų patiekalų, o svarbiausia – tinkamų Žulijai. Kai metrdotelis, kruopščiai surašęs mūsų reikalavimus (puskepis, nepersūdytas, salotos *Montpensier* be svogūnų), nuėjo, nešinas savo bloknotu, nežinia kodėl man primenančiu baudos kvitų knygele, Žulija įsmeigė į mane akis:

- Na, ką galvoji? Sakyk!
- Visus reikalus atidėjai! Ką tu čia prisigalvoji?
- Liaukis, neapsimesk. Ką galvoji?

Vos tvardžiausi neverkęs, bet prapliupau juoktis. Ištiesiau ranką virš stalo tyrų, paglosčiau Žulijai skruostą. Žulijai, sumaniai, veikliai, juodaakei ir juodaplaukei, švelnios odos, jaunai, užgausiai jaunai, man visiškai nepažįstamai, nes niekada nebuvome nuoširdžiai kalbėjęsi, – juo geriau, vadinasi, ji nesupras, kad nesugebu sutelkti valios, kad, būdamas dvidešimčia metų vyresnis, iš tikrųjų jaučiuosi be galo senas, nes mane kamuoja ilgesys ir graužia sąžinė, o smegeninėje išsisknijo mirties baimė, aptekdama ją perregimu apnašu. Ir tai jau reiškia, kad aš nebejaunas. Visa tai labai sunku paaiškinti tokiai jaunai merginai kaip ji. Ir juo labiau neįmanoma pasakyti jai: matai šį restoraną, Žulija? Čia buvo mano namai. Čia, kur mudu sėdime, buvo surikiuotos mano prosenelio poeto knygos. Mauras Žensana: esi girdėjusi? Esi ar ne? Ar žinai, kad tavo gerbiamasis metrdotelis mus pasodino vidury mūsų namų bibliotekos? Taip, šitas stebuklingas kampelis buvo biblioteka. Ir šitas fontanelis, net nežinau, kaip jį pavadinti, įrengtas ten, kur stovėjo dėdės fortepijonas, ir tai baisiausias įžeidimas mano giminės geram skoniui. Ne, aš negalėjau to sakyti – numirčiau iš gėdos. Bet reikėjo ko nors griebtis – apsiginti nuo Žulijos žvilgsnio.

- Kartą buvau įsimylėjęs, – pabandžiau ją sudominti.
- Ką? – Ji kilstelėjo galvą nustebusi.
- Taip. Viename prekybos centre. Aš kėliausi eskalatoriumi. Ji leidosi. Aukšta, šviesiaplaukė, žavi. Žydinti, žinai?
- Hm!
- Mudu pažvelgėme vienas į kitą. Ji pervėrė mane žvilgsniu, iškart pavergė. Ir pravažiavome pro šalį.

– O paskui?

– Atsigrėžėme. Abu. Apsvaigau nuo jos kvepalų. Ir ji vėl per-
vėrė mane žvilgsniu.

– Kas ji tokia? Ar ją pažįstu?

Paėmiau riekutę duonos. Man pasirodė, kad jos akys svajingai
sublizgo.

– Niekada jos nebesutikau. Tai buvo akimirkos meilė.

– Kodėl dabar man pasakoji, Mikeli?

Kodėl? O todėl, kad man negera. Mat, vakarieniavau su mer-
gina, kurią buvau truputį įsimylėjęs, su mergina, kuri, kiek buvau
girdėjęs, juoko dėlei vedžioja už nosies iškart kelis vyrus. Niekada
nebuvau su ja kalbėjęs akis į akį, atvira širdimi. Ne, neįtikėtina, kad
galų gale atsidurtume lovoje. Tą meilės istoriją papasakojau drąsin-
damasis, nes apskritai esu drovus, be to, ką tik palaidojome Bolosą,
ir taip kvailai atrodė tas fontanėlis vidury bibliotekos, kaip tik ten,
kur, prieš atsidurdamas beprotnamyje, dėdė Maurisis popiete va-
landų valandas sklaidydavo knygas žiūrindamas šventųjų paveiks-
lus, naršydavo po giminės dokumentus ir skambindavo Mompou*
arba Bachą. Arba lankstydamas popierines figūrėles. Be to, jaudinau-
si – apsimetęs visiškai svetimu žmogumi, ruošiausi pietauti savo
namuose, Žensanų septynių kartų giminės lizde, kur gyveno ir
mirė seneliai Tonas ir Mauras, ir visos prosenelės, kur gimė mano
tėvas, kur gimiau ir užaugau aš, namuose, vis dar menančiuose,
kaip dukart buvau iš jų pabėgęs... Juk štai dabar vėl esu tarp tų
keturių sienų, kur pilna slapčiausių prisiminimų apie dalį mano
gyvenimo.

– Tau čia patinka, Žulija?

– Taip, labai. – Jau atrodė truputį nusiraminsi. – Jaukus
kampelis.

Vadinasi, mano namai – jaukus kampelis. Du šimtai metų
giminės istorijos – nuo Antono Žensanos i Pužadeso, oficialaus
mūsų giminės pradininko pagal genealoginį medį, kur jis įrašytas
kaip Antonas i Žensana Pranokėjas, iki manęs, nuo XVIII am-
žiaus iki XX amžiaus pabaigos, – septynios Žensanų kartos, puo-

* Frederic Mompou Dencausse (1893–1987) – ispanų kompozitorius ir pianistas.

selėjusios giminės lizdą ir jos istoriją, padėjusios pamatus šiems namams, po tiekos pastangų pelnė tik tokį įvertinimą, kad čia jaukus kampelis. Protas neneša.

– Taip. Iš tiesų jauku. Kaip tu manai, ar anksčiau čia buvo gyvenamasis namas?

– Nemanau... Argi pats nematai? Ar apskritai įmanoma gyventi tokiaime name?

– Tikrai?

– Be abejo! Baisu ne tik vaikuoklių, kurių tikriausiai čia netrūksta, bet ir sienų, kurios bet kurią akimirką gali tave užgriūti. Be to, tikriausiai anksčiau čia buvo velniškai šalta.

Šiuo atžvilgiu ji neklydo.

– Apskritai, – kalbėjo ji toliau, – gal čia ir gyveno kokie neregėti keistuoliai, ne šios žemės svečiai.

Ir šiuo atžvilgiu ji neklydo. Laukiau, ką ji dar pasakys dėstydamas savo mintis apie namą.

– Ar žinai, kad aš pažįstama su savininkais?

– Negali būti! – Aš sunerimau. – Kokiais savininkais?

– Restorano. Juk pažįsti Maitę Segarą, Manolo Seteno žmoną, na, buvusią žmoną.

– Neprisimenu.

– Tikrai pažįsti. Jis dizaineris. Negali būti, kad ne...

Prisidegiau cigaretę mąstydamas, ką ji turi omeny. Žulija čiupo kaip šarka Aizeko Sterno žiebtuvėlį.

– Koks gražus!

– Senovinis.

– Bet labai gražus. Kur gavai?

– Aha! Turi omenyje dizainerį Seteną!

– Matai, juk pažįsti jį? – džiugiai nusitvėrė ji ankstesnės temos.

– Ir kaipgi jam šovė mintis lįsti į virtuvę?

– Ko gero, iš nuobodulio. Ir, be to, neabejoju, kad pinigus saujomis semia. Fe!

Nenuleidau akių nuo Žulijos, kol ji padėjo žiebtuvėlį šalia cigarečių pakelio.

– Bet šiuo metu čia nė gyvos dvasios, – burbtelėjau nesumesdamas, ką daugiau sakyti.

– Tiesiog per anksti atvažiuome. Jei nori, vėliau supažindinsiu tave su Maite.

Žiūrėjau, kaip Žulija kramsnoja riekelę duonos. Dantys tokie balti, kad ne kartą norėjosi ją pabučiuoti. Gaila, kad gyvenime nepasitaiko tokių stebuklų.

Jau seniai žinojau, kad stebuklų nebūna. Dažnai prieidavau prie įvairių išvadų, paprastai laikinų, apie gyvenimą ir mirtį. Arba, pavyzdžiui, apie tai, kad žmonės skiriasi nuo gyvulių siekiu įsiamžinti, nuo žilos senovės jie neriasi iš kailio siekdami to, kas neįmanoma – trokšdami įsiamžinti bet kokia kaina. Įvairiomis priemonėmis: pradedant piešiniais ir baigiant šiek tiek įmantresniais dalykais, kaip religijų išradimas, taip pat maniakišku įgeidžiu pratęsti giminę ir įamžinti savo kūrinčius. Mano nuomone, per visą savo gyvavimo laiką žmonija išstobulino tik tris įsiamžinimo būdus: per vaikus – labiausiai paplitęs; per religiją – labiausiai gerbiamas; per meną – išraiškingiausias. O ką daryti tokiam laisvamaniui ir nevaisingam žmogui kaip aš? Ko gero, todėl taip domiuosi muzika, kurią vieni kuria, kiti atlieka; poezija, kuri, parašyta nepažįstamo žmogaus, vis dėlto mane jaudina; tapyba, nors nemoku nei kopijuoti, nei pats tapyti. Gal kaip tik todėl verkiu, kai tik išgirstu Mendelsoną, ir beregint skubu pas kurią nors moterį, kad nušluostytų ašaras. O kai klausausi savo mėgstamojo Albano Bergo, niekas negali numaldyti mano skausmo. Ir labai retas kuris tai supranta. Didžiausia kančia – ne tai, kad nesu muzikas, dailininkas nei poetas, tiesiog esu paprastas, sumautas diletantas, labai jautrus, jausmingas, bet nesugebantis nieko sukurti. Vaikystėje prastai mokiausi; Ramonas, mano pusbrolis, riedavo nosį didžiuodamasis savo pažymiais, visada labai gerais, ir, dvidešimt ketverių metų jau būdamas tekstilės inžinierius, visomis keturiomis puolė padėti tėvui skandinti fabriką. Aš, priešingai, baigiau mokyklą pasirinkęs gamtotyros pakraipos klasę, šiaip ne taip išlaikiau egzaminus ir įstojau į universitetą, paskui perėjau į humanitarinių mokslų fakultetą, tačiau mėgavausi ne veiksmažodžių paradigmomis ir ne bazilikų navomis, o visokiais susirinkimais ir komitetais 1968-ųjų gegužį ir galybe kitokių dalykų, ir mėčiau universitetą vos įpusėjęs mokslus, nes revoliucija nelaukia,

o Berta be galo graži. Ir kai pasibaigė karas, o Frankas mirė savo lovoje, vėl įsimylėjau. Santuoka su Žema truko dvejus metus du mėnesius dvidešimt vieną dieną ir trylika valandų. Grįžęs namo pas nekalbią ir liūdną motiną ir pagalvojęs, ar verta ką nors pradėti iš naujo ir apskritai ką pradėti, suvokiau, kad man dvidešimt septyneri ir kad mudu su tėvu jau seniai nepasikalbame. O Chuanas Krizostomas Ariaga* mirė dvidešimties metų. Pajutau, kaip slegia metų našta ir kaip trūksta ryžto. Užuoť nusipirkęs bilietą ir nusitrenkęs kur nors į Indiją pasigauti negirdėtos karštligės, užuoť puolęs pašėlusiai vaikytis palankių draugių dėmesio, įsigijau Muzikos rūmų abonementą ir tariau: tegu žmonės gyvena sau, kaip nori, linkėdamas jiems kuo didžiausios sėkmės. Penkta eilė parteryje, beveik per patį vidurį. Ir ėmiau rimtai studijuoti, kuo daugiau skaityti ir dar labiau šlovinti grožį. Dabar, po daugelio metų, kai kas laiko mane labai išprususiu. Juokinga, bet tai tiesa.

- Ką norėtum išgirsti apie Bolosą?
- Kai ką. Apie jo asmeninį gyvenimą. Jaunystę.
- Judu nebuvote pažįstami, ar ne?
- Žinoma, buvome. Tu mus supažindinai. – Ji apsižvalgė lyg baimindamasi, kad kas nors gali nusiklausyti, įdėmiai pažvelgė į mane ir paklausė: – Ką jauti, kai miršta artimas draugas?
- Iš kur žinai, kad Bolosas buvo mano artimas draugas?
- Ką jauti?
- Nežinai, ką jaučia žmogus, draugui mirus? – Žvilgtelėjau į ją akies krašteliu, ir ji pasirodė man labai jauna. – Dar nė vienas tavo draugas nemirė?
- Ne. Aš neturiu draugų.
- Va, dailiausia!
- Garbės žodis. Jokių draugų, tik bendradarbiai, beje, labai artimi. – Ir pusbalsiu pakuždėjo: – Ir meilūžiai. Na, ką jaučia žmogus? Susimąščiau. Labai ilgai mėščiau. Atsakiau nežiūrėdamas jai į akis, nes jose mačiau ir Terezą.
- Nieko, Žulija, nejaučia. Tik verkia.

* Juan Crisóstomo Jacobo Antonio de Arriaga y Balzola (1806–1826) – baskų kilmės ispanų kompozitorius.